

Pierwsze w 2017 roku „Spotkanie ze źródłem archiwalnym”

25 stycznia 2017 r., w siedzibie Archiwum Państwowego w Kielcach odbyło się „Spotkanie ze źródłem archiwalnym” na temat „Deportacji z Kresów Wschodnich 1939-1941”. Organizatorami spotkania inauguracyjnego ich cykl w roku 2017 r. było Archiwum Państwowe w Kielcach i Instytut Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach. Dyrektor Archiwum Państwowego w Kielcach Wiesława Rutkowska i dyrektor Instytutu Historii UJK dr hab. prof. UJK Beata Wojciechowska powitały gości i zaprezentowały sylwetki prelegentów.

Pierwszym prelegentem był dr Anton Liutynskii (doktorant Instytutu Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach; Północno-Zachodni Oddział Uniwersytetu im. Kutafina, Rosja), który wystąpił z wykładem pt. „Polacy na ziemi Wołogodzkiej w XIX i XX wieku: Źródła i publikacje lokalne”. Doktor Liutynskii przedstawił stan badań nad omawianą tematyką na ziemi Wołogodzkiej oraz zaprezentował najważniejsze publikacje (M. Bonfeld, N. Golikowa, Tiraspolski, A. Kuzminych, S. Starostin, Konosow, Index represjonowanych). Zapoznał zgromadzonych z ciekawostkami znajdującymi się w zasobach archiwów na tym terenie. Prezentował dane dotyczące statystyk ludności polskiej, opisy ich losów, warunków bytowych, traktowania przez miejscową ludność i władze. Do znanych Polaków kielczan zesłanych na ziemię Wołogodzka należeli m.in. Gustaw Herling-Grudziński. Referent zachęcał do zapoznania się z badaniami na ten temat w rosyjskiej literaturze historycznej. Zaznaczył jednak, iż dużą część archiwaliów nie poddano jeszcze szczegółowej kwerendzie.

Jako kolejna wystąpiła mgr Beata Żelazny (doktorantka Instytutu Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach) przedstawiając: „Propagandowy wymiar wyborów do Zgromadzeń Ludowych Zachodniej Białorusi i Zachodniej Ukrainy (22 października 1939 r.)”. Zaprezentowała zebrany przebieg wyborów w świetle dostępnych publikacji i opracowań oraz materiałów źródłowych. Podkreślając w wystąpieniu propagandowy wymiar wyborów, prelegentka omówiła metody zdobywania wyborców. Propaganda miała charakter stały, agresywny i antypolski. Drugą Rzeczypospolitą przedstawiano jako państwo wykorzystujące ludzi ubogich, żerujące na ich pracy. Wykorzystywano media, megafony, tworzone 10 osobowe grupy podlegających agitacji, działali agitatorzy, organizowano wiece. Obiecywano dobrobyt. Referentka zaprezentowała wiele ciekawych przykładów stosowanych przez propagatorów, które były jedynie propagandą i nie miały nic wspólnego z realizacją obietnic w okresie powyborczym. Należy zaznaczyć, że ludność polska na Kresach Wschodnich była zastraszana, traktowana przedmiotowo, pozostawiona bez opieki rządu na emigracji, podlegała deportacjom. Szczególnym represjom poddana była inteligencja.

Następnie Robert Bitner (student Instytutu Historii Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach) omówił zagadnienie „Utracone dziedzictwo Kresów Wschodnich”. W przygotowanej prezentacji przedstawił zgromadzonym reprezentatywne pozostałości dziedzictwa RP na terenie Białorusi (Grodno, Nowogródek, Lida, Nieśwież, Brześć) i Ukrainy (Kamieniec Podolski, Żółkiew, Lwów, Łuck). Prezentację zdjęć zabytków z miast na tych terenach poprzedził mapkami uwidaczniającymi min. zmiany terytorialne, dane statystyczne dot. Kresów. Na ich podstawie można stwierdzić, że na Ukrainie liczba społeczności polskiej zmniejszyła się drastycznie w porównaniu z okresem przed II wojną światową. Podczas przedstawiania poszczególnych serii fotografii, wykonanych w większości osobiście podczas częstych pobytów na terenach tych krajów, prelegent zwrócił szczególną uwagę na potrzebę wsparcia i pomocy ze strony Polski w ratowaniu niszczących pozostałości polskości. Według jego obserwacji sytuacja w większości przypadków jest zła, szczególnie na Ukrainie. Finanse przyznawane przez państwo polskie nie są należycie użytkowane zgodnie z ich przeznaczeniem (np. w Żółkwi), a obiekty polskości na Kresach Wschodnich popadają w coraz większą ruinę. Zaznaczył, że na Białorusi nie zauważył problemu z zachowaniem polskości, władze przychylnie patrzą na polskie inicjatywy. Natomiast Ukraina jest mniej otwarta i ślady polskości są tam mniej pielęgnowane.

Następnie, kustosz Iwona Pogorzelska z Archiwum Państwowego w Kielcach, zaprezentowała materiały archiwalne dotyczące deportacji ze zbioru Zbigniewa Wieczorka z Kielc oraz z innych zbiorów i kolekcji przechowywanych w zasobie Archiwum Państwowego w Kielcach. W przedstawionej prezentacji omówiła zarówno fotografie jak i dokumentację pisaną z okresu będącego przedmiotem spotkania. Zaprezentowała również materiały z zasobu archiwalnego z okresu późniejszego, które tematyką nawiązywały do problematyki spotkania. Jej wystąpienie skupiło

---

się na zbiorach rodzinnych, które kryją w swojej zawartości mało znane i bardzo wartościowe informacje dla potrzeb historii zarówno kraju, jak i małych ojczyzn.

Po wystąpieniach zainteresowani zadawali pytania prelegentom, a po ciekawej dyskusji Dyrektor Wiesława Rutkowska i dr hab. prof. UJK Beata Wojciechowska podziękowały zebranych za uczestnictwo i zaprosiły na kolejne spotkanie poświęcone „Brygadzie Świętokrzyskiej”, które odbędzie się 29 marca 2017 r.

Ciąg dalszy dyskusji przeniósł się do kularów, gdzie przy kawie i herbacie można było dłużej porozmawiać na nurtujące zainteresowanych zagadnienia.

W trakcie spotkania można było zapoznać się z wystawą dostępną w sali wystawowej i na holu głównym: „Stefan Rowecki „GROT” - wystawa użyczona z Archiwum Akt Nowych w Warszawie.

Czynny był również punkt konsultacyjny pod nazwą „Archiwa Rodzinne”, a z publikacjami Kieleckiego Towarzystwa Naukowego, Wydawnictwa Biblioteki Publicznej w Końskich „Arslibris”, można było zapoznać się i zakupić wybrane pozycje przy stoisku wydawniczym.